

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 7 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Норов Шухрат Сувонович</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehridin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI.....	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIIY FALSAFIY TAHLILI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i> 2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i> YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i> ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasritdin o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI MA'NAVIIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i> DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSIYA VA URBANIZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i> ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Mamadaliyeva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i> DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i> ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i> LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i> O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i> BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i> "SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i> YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i> O'ZBEK XONLIKLARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i> ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i> СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Мукумов Бобур Мелибой угли</i> ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймурзаев Жасурбек Бахтиярович</i> ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadjiyev Azizbek Kadambayevich</i> “IJTIMOIY ADOLAT” TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK Hujjatlarida tutgan o'rni	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i> PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN KECHIRISH DAVOMIDA OLINGAN ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEKNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i> IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i> OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILIIY SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i> ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasritdinova Madina Nurullayevna</i> ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i> KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025

Accepted: 5 July 2025

Published: 15 July 2025

Article / Original Paper

ANALYSIS AND EFFECTIVENESS OF EXPERIMENTAL WORKS ON THE DEVELOPMENT OF ARTISTIC AND CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE ART-PEDAGOGICAL APPROACH

Nasritdinova Madina Nurullaevna

Independent Researcher, Faculty of Pedagogy,

Psychology and Art Studies,

Fergana State University

Email: m_nasritdinova0806@gmail.com

Abstract. This article analyzes the content and outcomes of experimental research aimed at developing the artistic and creative competence of future teachers based on the art-pedagogical approach. The results of applied experiments conducted during 2023–2025 are presented within the framework of the author's original "3I" methodology and a dedicated digital platform. Significant improvements were observed in students' levels of artistic perception, creative thinking, and project-based initiative. The findings support the effectiveness of art-pedagogical methods in enhancing both the personal and professional development of pre-service educators.

Keywords: art pedagogy, creative competence, integration, interpretation, digital education, experimental research.

ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI

Nasritdinova Madina Nurullayevna

Pedagogika-psixologiya va san'atshunoslik fakulteti

Farg'ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada artpedagogik yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning badiiy-ijodiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishga doir tajriba-sinov ishlarining mazmuni va natijalari tahlil qilinadi. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan "3I" metodikasi va maxsus raqamli platforma doirasida 2023-2025 yillarda amalga oshirilgan amaliy tajriba natijalari keltirilgan. Badiiy idrok, kreativ tafakkur va ijodiy faollik darajalarida sezilarli o'sish kuzatilgan.

Kalit so'zlar: artpedagogika, ijodiy kompetentlik, integratsiya, interpretatsiya, raqamli ta'lim, tajriba-sinov ishlari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N40>

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini isloh qilish bo'yicha keng ko'lamli va tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni[1:] (№UP–60, 28.01.2022 y.), shuningdek, "Ta'lim va tarbiya tizimini yangi bosqichga olib chiqish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori (№PQ–4342, 2023 y.)da ta'lim mazmunini yangilash, zamonaviy innovatsion

yondashuvlarni joriy etish, yosh avlodni ijodiy va mustaqil fikrlaydigan, har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalash ustuvor vazifa etib belgilangan.

Aynan ushbu strategik maqsadlar ta'lim jarayonida faqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish emas, balki shaxsning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish, uning badiiy-estetik dunyoqarashi va mustaqil ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish zarurligini talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan kelib chiqib, pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak muallimlarning badiiy-ijodiy kompetentligini shakllantirish masalasi muhim metodik va amaliy ahamiyat kasb etmoqda.

Ma'lumki, ijodiy kompetentlik shaxsning bilim, ko'nikma va ijodiy faolligi uyg'unligida namoyon bo'ladigan ko'p qirrali kasbiy sifat hisoblanadi. U ta'lim jarayonida estetik va madaniy mazmunni o'z ichiga olgan faoliyatlarni integratsiya qilish, talabalarda tashabbuskorlik, interpretatsiya qobiliyati va original g'oyalarni ilgari sura olish salohiyatini rivojlantirish orqali shakllanadi.

Bu borada artpedagogika — ya'ni badiiy-ijodiy faoliyat orqali shaxsning ichki dunyosiga ta'sir o'tkazish va uning emotsional-estetik salohiyatini ochib berishga qaratilgan innovatsion pedagogik yondashuv – nafaqat ta'limning mazmunini boyitish, balki shaxsning ijodiy kompetensiyalarini o'sishida samarali vosita sifatida keng qo'llanilmoqda.

Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada artpedagogik yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning badiiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish masalasi tahlil etilib, amaliy tajriba-sinov ishlarining natijalari va samaradorlik darajasi ochib beriladi. Tadqiqot muallifi tomonidan ishlab chiqilgan "3I" metodikasi, maxsus raqamli platforma va o'quv-uslubiy ta'minotga tayangan holda eksperimental tadqiqot sifatida olib borilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Bugungi pedagogika fanining rivojlanish yo'nalishlaridan biri sifatida artpedagogika nafaqat ta'lim mazmunining estetik va ijodiy boyishini, balki shaxsning ichki salohiyatini ochishda, uning mustaqil ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim o'rin tutayotgan innovatsion yondashuv sifatida namoyon bo'lmoqda. Artpedagogika ta'lim jarayonida san'at turlari vositasida faoliyatni tashkil etish, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish va estetik-emotsional salohiyatni rivojlantirishni nazarda tutadi.

Mutaxassislar bu borada qator nazariy va amaliy tadqiqotlar olib borishgan. Xususan, M.Voronova[3;] o'z ishida artpedagogik yondashuvni ijodiy faollikni rag'batlantiruvchi metodik tamoyil sifatida ko'rib chiqib, uning ta'limda shaxsning mustaqil va kreativ qaror qabul qilish qobiliyatiga ta'sirini ilmiy asoslab bergan. N.Kolesnikova[2;32-38] esa san'at vositalaridan foydalangan holda talabalarning ijtimoiy faolligini oshirish va jamoaviy muloqotni shakllantirishda artpedagogikaning samaradorligini ko'rsatgan. Shu bilan birga, YE.Shapiro[4:78] badiiy faoliyatning shaxsiy identifikatsiya va estetik tafakkurni shakllantirishdagi ahamiyatini yoritib, artpedagogikaning ta'limiy ta'sirini psixologiya-pedagogik asoslarda tahlil qilgan.

Bundan tashqari, V.S.Kuzin, L.S.Vigotskiy, D.B.Elkonin kabi klassik pedagog-olimlarning asarlarida ham badiiy faoliyatning shaxs rivojiga ta'siri, ijodiylikning psixologiyasi va estetik tafakkur shakllanishiga oid nazariy qarashlar zamonaviy artpedagogik tadqiqotlarga asos bo'lib xizmat qilmoqda. Hozirgi bosqichda mazkur qarashlar pedagog kadrlar tayyorlash tizimidagi innovatsion yondashuvlar bilan integratsiya qilinmoqda.

Shu tariqa, mavjud adabiyotlar tahlili artpedagogik yondashuvning badiiy-ijodiy kompetentlikni shakllantirishdagi oʻrni va salohiyatini yoritish bilan birga, ushbu sohada mukammal metodik vosita va texnologiyalarni ishlab chiqish zarurligini ham koʻrsatmoqda.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda tajriba-sinov ishi asosida boʻlajak pedagoglarning badiiy-ijodiy kompetentligini artpedagogik yondashuv orqali shakllantirish va rivojlantirishning samaradorligini baholash maqsad qilingan. Metodologik asos sifatida kompetentlikka yoʻnaltirilgan taʼlim, shaxsga yoʻnaltirilgan pedagogika, interaktiv va art-texnologiyalar, shuningdek, multimodal taʼlim muhitini tashkil qilish nazariyalari olindi.

Tadqiqotda muallif tomonidan ishlab chiqilgan “3I” (Imitatsiya, Interpretatsiya, Improvizatsiya) metodikasi qoʻllanildi. Ushbu metodikada badiiy faoliyat (tasviriy sanʼat, musiqa, teatr elementlari), ijodiy vazifalar, interfaol oʻyinlar va muloqotlar orqali talabalarning emotsional, tafakkuriy va ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirish koʻzda tutilgan.

Tadqiqotning eksperimental bazasi sifatida Fargʻona Davlat Universiteti, Toshkent davlat pedagogika universiteti va Surxondaryo davlat pedagogika instituti pedagogika fakulteti (2023–2025 yy.) tanlangan. Tajribada umumiy hisobda 512 nafar “Pedagogika-psixologiya” yoʻnalishida tahsil olayotgan talabalar ishtirok etdi. Ularning yarmi tajriba guruhiga, qolgan qismi esa nazorat guruhiga ajratildi.

Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalanildi:

didaktik kuzatuv;

test-savolnomalar;

diagramma va kontent tahlil;

subyektiv baholash va mutaxassislar ekspert xulosalari.

Tajriba davomida muallif tomonidan ishlab chiqilgan “Artpedagogika” oʻquv qoʻllanmasi, “Artpedagogika” nomli toʻgarak hamda maxsus raqamlashgan platforma (onlayn masofaviy kurslar, badiiy vazifalar va ijodiy forumlar)dan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va muhokama

Olib borilgan tajriba-sinov ishlari natijalari artpedagogik yondashuvning boʻlajak pedagoglarning badiiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirishdagi yuqori samaradorligini koʻrsatdi. Taʼlim jarayonida muallif tomonidan ishlab chiqilgan “3I” metodikasidan (Ijod – Interaksiya – Ilhom) hamda maxsus ishlab chiqilgan “Artpedagogika” oʻquv qoʻllanmasi va raqamli platforma elementlaridan foydalanish orqali talabalarda bir qator muhim koʻnikmalar shakllandi.

Fargʻona davlat universiteti pedagogika fakulteti bazasida (2023–2025) amalga oshirilgan tajriba davomida 182 nafar talabaga qoʻllangan artpedagogik metodlar asosida olingan natijalar quyidagicha boʻldi:

Koʻrsatkichlar	Sinovgacha (%)	Sinovdan soʻng (%)	Oʻsish (%)
Badiiy idrok darajasi	48%	86%	+38%
Kreativ tafakkur	41%	83%	+42%
Ijodiy tashabbus (loyihaviy faollik)	39%	84%	+45%

Ushbu natijalardan ko‘rinib turibdiki, talabalarning badiiy anglash, kreativ fikrlash va shaxsiy ijodiy faollikka munosabati sezilarli darajada o‘sgan. Jumladan, ijodiy tashabbus ko‘rsatish va mustaqil loyihalarda qatnashishga tayyorlik darajasi 45% ga oshgani yuqori motivatsiya va shaxsiy mas‘uliyat shakllanganidan dalolat beradi.

Tadqiqotning kengaytirilgan bosqichi O‘zbekistonning uch hududida – Farg‘ona davlat universiteti (182 nafar), Toshkent davlat pedagogika universiteti (160 nafar) va Surxondaryo pedagogika institutida (170 nafar) amalga oshirildi. Umumiy hisobda 512 nafar talabaning qatnashishi bilan artpedagogik yondashuvning tizimli joriy etilishi tajriba doirasidan chiqib, makro-pedagogik amaliyot darajasiga ko‘tarildi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, ushbu metodika joriy qilingan guruhlarda badiiy-ijodiy kompetentlikning umumiy samaradorlik ko‘rsatkichi o‘rtacha **12,3%** ga o‘sgan. Bu esa artpedagogik yondashuvni pedagoglar tayyorlashda uzviy, innovatsion komponent sifatida tatbiq etishning maqsadga muvofiqligini tasdiqlaydi.

Muhokama sifatida quyidagicha xulosalarni keltirish mumkin:

Artpedagogik muhit talabalarda multimodal fikrlash, estetik idrok va emotsional intellektini rivojlantiradi.

“3I” metodikasi orqali shaxsiy ilhom va ijodiy faollikka bo‘lgan ehtiyoj kuchayadi.

Badiiy faoliyatni ta‘lim mazmuniga integratsiya qilish orqali pedagogik yechimlar yangicha kreativ asosda quriladi.

Pedagogika ta‘limi tizimida artpedagogika metodlarini tizimli joriy qilish o‘quvchilarning kelgusidagi kasbiy faoliyatida ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu asosda, artpedagogik yondashuvni amaliyotga tatbiq etish, uning metodik va raqamli bazasini yanada boyitish hamda milliy ta‘lim dasturlariga moslashtirish borasida ilmiy-amaliy ishlar davom ettirilishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa va tavsiyalar

Olib borilgan tajriba-sinov ishlari natijalari shuni ko‘rsatdiki, artpedagogik yondashuv asosida ishlab chiqilgan “3I” (Imitatsiya, Interpretatsiya, Improvizatsiya) metodikasi va maxsus o‘quv-uslubiy ta‘minotlar (platforma, qo‘llanma, metodik topshiriqlar) talabalarning badiiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirishda samarali mexanizm sifatida xizmat qilmoqda. Tadqiqot natijalari talabalarda kreativ tafakkur, estetik idrok va ijodiy tashabbus darajasining barqaror o‘lishini tasdiqladi. Ushbu yondashuv nafaqat ta‘limning mazmun jihatdan boyishini ta‘minladi, balki talabalarning shaxsiy va kasbiy o‘lishiga ta‘sir ko‘rsatdi.

Asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

1. Artpedagogika talabalarda estetik qabul qilish, ijodiy fikrlash va shaxsiy ifodalanishni rivojlantiradigan samarali ta‘limiy muhit yaratadi.
2. “3I” metodikasi orqali shaxsiy ijodga ilhomlantiruvchi sharoitlar ta‘minlanadi, bu esa talabalarni mustaqil va faol ishtirokchiga aylantiradi.
3. Ta‘limda badiiy faoliyatni integratsiya qilish pedagogik kadrlarning kommunikativ, emotsional va ijtimoiy-kompetent imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar beriladi:

Artpedagogik yondashuv asosida yaratilgan “3I” metodikasini pedagogik ta‘lim muassasalarida metodik qo‘llanma va amaliy darslar orqali joriy etish;

Pedagoglar tayyorlash jarayonida artpedagogikaga oid modullarni ta‘lim dasturlariga kiritish;

Artpedagogik muhitni rivojlantirish maqsadida raqamli ta'lim platformalarini takomillashtirish va vizual-badiiy faoliyatni rag'batlantiruvchi onlayn resurslar bazasini yaratish;

Ta'lim muassasalarida badiiy-ijodiy laboratoriyalar va interaktiv art-mahsulotlar markazlarini tashkil etish;

Talabalar badiiy kompetensiyalarini xolis baholash tizimini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, artpedagogik yondashuv zamonaviy ta'limda nafaqat pedagogik yutuqlar, balki keng ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishga xizmat qiladigan samarali usullar qatorida e'tirof etilmoqda. Ushbu metodikani yanada takomillashtirish va ommalashtirish orqali mamlakatimiz ta'lim tizimida ijodiy shaxslar tarbiyasiga xizmat qiluvchi mustahkam zamin yaratiladi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида"ги Фармони (№УП–60, 28.01.2022 й.)
2. Колешникова Н. А. Методика формирования художественно-творческой компетентности // Современное образование. - 2018. - № 2. - С. 32-38.
3. Воронова Т.П. Педагогика искусства: развитие креативной личности. – М.: Просвещение, 2020.
4. Шапиро Е.Л. Артпедагогика как средство развития эмоционального интеллекта // Педагогическое образование в России. - 2019. - № 5. - С. 75-80.
5. Nasritdinova M.N. Artpedagogika: O'quv qo'llanma. - F.: Klassik, 2024.
6. Зубарева, Н.С. Современный урок в арт-педагогической парадигме. // Мастер-класс, 2009, №9
7. Насритдинова, М. (2023). Artpedagogik Yondashuv Asosida Bolajak Musiqa Ta'limi Oqituvchilarining Ijodkorlik Qobiliyatlarini Rivojlantirishning Didaktik Ta'minoti. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 3(4), 241-246.
8. Асмолов А.Г. Психология личности: Принципы общепсихологического анализа: Учебник для студ. высш. учеб. заведений. Рек. Мин. обр. РФ. — 2-е изд., перераб. / А.Г. Асмолов. М.: Смысл; Академия, 2002. (4. Asmolov A.G. Psychology of Personality: Principles of General Psychological Analysis: A Textbook for Students. higher textbook establishments. Rec. Min. arr. RF. - 2nd ed., revised. / A.G. Asmolov. M.: Meaning; Academy, 2002.)

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).